

DOC. ANT. *Crucilias* a. 891 (Abadal, *Cat. Car.* 1, 365); *monasteriis de Cruzillis* a. 1156 (Kehr, *Papsturk.*, p. 356); *Crudiliis* a. 1173 (Alsius, *Nomenclator*, p. 45); *Crusiles* a. 1234 (ibid.); *Crudiliis* a. 1310, 1340 (ibid.); *Crudiliis* a. 1035 (BABL III, 324); *Crudilles* a. 1379 (Monsalvatje, *Col. Diplomática* XII, 521; cf. Monsalvatje XVII, 245 i XVIII, 116).

ETIM. Prové de l'antic diminutiu llatí \*CRUCICULA 'creuera de camins', derivat del llatí CRUX, CRUCIS 'creu' (cf. *DECat* II, 1049a12-b21).

CRUIA, *Can* ~. Mas del terme de Capdepera (Mallorca) (XLIV, 176.1). De \*CRUCICOLA (tal com el mall. *cruia* 'bec del gresol') aquí designant una creuera de camins (*DECat* II, 1049b22-32). J. F. C.

### CRUSCAT, CORUSCAT, -RRUSCAT, -RRUSCADES NOMS DE MUNTANYES

El *Cruscat* és un turó volcànic entre Santa Pau i Olot, 5 k. ESE. d'aquesta ciutat, a «la regió volcànica de la *Cot* amb els cràters del *Croscat*, Sta. Margarida i Font-pobra», Massó i Torrents (*Croquis Pir.*, 28). CATorras (*Pir. Cat.* VI, 1910, p. 74) en dona una foto, i la descripció que extracto: «la pujada pel costat NO. (Batet, a. 1015) des d'Olot s'empren —molt dreta— pels caients molt verticals, coberts de matolls; pel costat N. s'apropen a la vertical --- 1145, cim del *Croschat* 780 alt. Ocupa el cim una enrunada torre quadrada voltada de fosso --- No té el cràter obert en son cim --- la força de l'explosió el va rebentar per un dels costats --- en una fonda i ampla esberla --- per on els rius de laves s'escamparen --- pels costats espt. d'O. i S. --- escampant, llançats en l'aire, els seus productes, per la part N. i E. --- grogosos --- altres molt negres i sovint rogencs --- la puzolana és molt negra, esbocinada, lleugera i porosa, amb exemplars esmenussats de blanca pumita».

Havent-lo voltat jo també diverses vegades i fins ascendit (oïnt-hi el nom *al kruskát*, 1924, 1958 etc.), també n'he guardat el record de pedruscall menut, que em feia pensar en l'it. *crusca* 'segó'. Per això el meu dubte (*E.T.C.* I, 19) entre aquesta connexió etimològica,<sup>1</sup> o amb una variant de *closca*, o amb el ll. *coruscare*.

Per dissipar-lo hem anat aplegant els parònims següents. *Can Crosca* (oït *k. króskə* 1972), a La Selva (uns 38 k. al SSE. d'allà) és el que m'induí a la 2a. connexió; però si és una variant del cat. *closca*, n'és un magre testimoni (masia dins el poble de Brunyola),<sup>50</sup> variant que no es troba enlloc més, fora de les altes valls de Cardós, Boí, i la bearnesa d'Aspa (*DECat* II, 781a28-30).

Els següents, en canvi, ja pel fet de ser noms de muntanyes i ben nombrosos, s'imposarien a la nostra atenció, majorment essent derivats amb terminació igual o comparable: 1) *Curruscau*, serra de 999 alt. a l'alta Ribagorça, a la ratlla entre Roda d'Isàvena, St. Esteve del Mall i Queixigar; en aquest poble pronunciaren el *koruskáu*, a Roda deien «(és) a *kuřuskáju*»<sup>60</sup>

(XIX, 27.3), mancat d'article, indicatiu d'antiguitat i importància; -*au* és la reducció (normal allí) de -*atu*, la terminació igual a la de *Cruscat*.

2) En fem. pl. *Las Curruscadas*, extensa pda. de muntanya, 20 k. al NE. d'aquell, per damunt, i en el vessant N., de la Verge de la Mola, a l'esq. del camí de Cirès a Buirra (XIX, 105.15).

3) Terminació igual però amb -*r*- simple, i en part amb vocal entre C- i -*r*-, com en (1) i (2), en part sense, com en *El Cruscat*. *Cruscades*, nom d'una muntanya al Sud de la Serra de Cadí, entre Tuixén i el Coll de Jou. Ja en docs. del S. XII, p.p. Miret i Sans (*Templ H*): així en un de 1174 (p. 153), però *Scurricada* en una altra còpia del mateix document, mentre que en un doc. de 1170, amb el mateix context, MiretS. ha imprès *Cosucades* (p. 172), amb evident errada de -*s*- per la -*r*- de *Coruscades*.

4) Ara bé aquest nom el retrobo en docs. rossellonesos com a nom de barons, sigui que vinguessin d'allí o d'un NL rossellonès homònim: «Guillelmus de *Cruschadas*» signa un doc. de Cuixà, a. 957 (Abadal, *Eixalada*, 183); i un «Petri *Cruschades*» en un de 1315 de St. Hipòlit de la Salanca (*InuLC*).

5) També podria ser, però, que vinguin d'una població del Narbonès: *Cruscades* mun. del c<sup>o</sup> de Lezignan (vulgarment *krúskádos*). Ben antiga, car és clar que cal esmenar en *Cruscadae* la grafia d'un doc. de 1107, imprès *Aruscadae* en la *Hist. Lgd.* v, 805. Sabarthès (*Di. Top. Aude*) llegeix, en efecte, *Cruscades* o -*adas* en aquella data i en docs. de 1156, 1157, 1351, 1537 i 1781.

6) Amb derivació diferent, però a la mateixa comarca que (1) i (2): *Es Carrusquers*, muntanya del te. de Castanesa (XIX, 140).

7) Per acabar d'orientar-nos retrobem un nom de muntanya i de població també terminat en -*atu* (com aquells), si bé aquí amb -*ri*- en lloc de -*ru*-: *Coriscao*, pic de 2234 alt. en el límit entre les prov. de Lleó i Santander, 8 k. al SE. del trifini amb Astúries, i 8 k. OSO. de Potes, damunt Camaleño (V.-ne descr. i fotos en Lueje, *Picos de Europa*, p. 165), o *Pico Coriscao* (p. 52); Madoz l'anomena «el elevadísimo puerto de pastos». *Curiscado*, cas. de 59 hab. agr. a Salas de Belmonte (Ast.); i 2 aldeas gallegues agre. una a Arzua i l'altra a Muras de Viveiro.

Impossible no reconèixer aquí el port. *coriscar* 'llampegar', i *corisco* 'llampec', car també trobem *Corisco*, aldea a 4,5 k. de Somozas, prop del Ferrol, i *Corisca*, caserío de 30 hab., te. Salcedo de Canelas prop de Tuy. Com és sabut és una variant vocàlica en -*i*- del ll. CORUSCARE (també *coriscare*, i com supra any 1174, *scoriscare*: Ernout-Meillet, s. v.), que prengué aquest sign. partint del de 'brillar, guspirejar' i també 'brandar, agitar': V.-ne més documentació en gallec antic, i formes cast. dialectals ant. en *DECH* II, 218. Així comprenem que *Coruscat*, -*ado*, -*ades*, designant primer, en els nostres NLL i en el *Coriscao* dels Picos de Europa, la muntanya llampeguejant; per una banda la que atrau sovint les centelles, i alhora, en el volcà d'Olot la que llançava ella mateix foguejants guspieres.